

préoccupation, souci» a la Gironda (Moureau, *Patois de la Teste*, 70), que sens dubte s'hi relaciona.

En conclusió, hi ha hagut, en el català popular, una barreja entre els prolongaments dels parònims PARTURIRE i PER-PERIRE, amb predomini d'aquell en uns llocs, i de l'altre en els altres.

Parents 'pare i mare' ant. (S. XIII) i *parents* 'pertanyents a la família' [S. XIII]; del ll. *parēntes* 'pare i mare' (participi actiu de *parere* 'infantar', 'engendrar'), que ja en la baixa època prengué el sentit de 'parents, familiars', únic conservat modernament en les llengües hispàniques i en italià; en català tots dos sentits es conservaren fins als primers temps (popular i no pas llatí), però l'etimològic s'antiguà després del segle XIII, i sempre dominà l'altre, que també trobem des dels orígens: «jo, sēn<y>er, vos preg, aísí com a sen<y>or et a <a>mig et a *parent* --- aquest aver que vós lo-m pag<u>ets», doc. de c. 1240 de la Baixa Cerdanya (PPujol, *DocVgUrg.*, 11.6); «aqueu burguès era en gran treball ab sa muller e ab sos *parents*, per ço cor la lexava per una vil fembra», Llull (*Blanq.*, 112.13); «li demane nove<l>las de sa mare e de sos *parents*», Reixac (*Questa*, 54.32), i així mateix en diversos clàssics dels Ss. XIV-XV.

Segur que *parents* 'pares, antecessors' era heretat del ll. per via popular, com el trobem usat encara en ross. del S. XIII: «la desviatió dels primers *parents nostres*, sò és, co-s declinaren e-s tolgren de la volentat de Déu» (f° 1v1); no sols perquè no hi ha cap raó en català per dubtar d'aquest caràcter, sinó perquè la mateixa dualitat de sentit s'observa en el ll. popular tardà, en fr. ant., it. ant., oc. ant. i cast. ant. [*parientes* 'pares', des de Berceo fins a l'Arx. de Hita]; més tard el francès eliminà el sentit de 'parent', i els altres deixaren perdre l'altre. Del sentit etimològic encara tenim algun cas escadusser en el S. xv: «de tal canyella / sarment novella, / de bàlsem planta, / Filla tan santa / de sants *parents* / --- / tots acordaren / fos son marit / --- / Joseph juheu / --- / abduys *parents* / foren consents / ---», JRoig (*Spill*, 11067, 11157): però aquí ja és probable que la influència del llatí evangèlic estigués més present que el record de l'ús català arcaic.

Avui en el nostre domini lingüístic és en el sentit de 'gent de la família' que és general a tot el territori fins a l'última frontera Nord, en el Capcir: *éy parēns?* '¿sou parents, sou de família?' a Formiguera (també he sentit algun cop *parents* per 'els pares' a l'Alta Cerdanya, Llo, 1959, però crec que es tracta d'un gallicisme sense arrels). El femení (de formació analògica), *parenta*, es troba ja des del S. XIII («als meus *parents* et a las mias *parentas*», 1237, *RBiblgCat.* IV, 27).

Com a nom col·lectiu i abstracte de la relació inter-familiar han lluitat en català diversos concurrents, abans d'arribar al standard actual de la llengua comuna: *parentiu* 'vincl existent entre els parents' i *parentela* 'conjunt dels parents'. *Parentiu* ja figura en el segle XIII, en Desclot: «jatsie que tots los regnes del món algun temps sien stats desobedients a --- Roma, mas aquest no-u fou hanc, ans, tota vegade que mester

fos ajuda a la Sglésia, la li féu bona e sufficient lo regna de Franssa, que hanc no guardà amor ne *parantiu* que hagués ab negun príncep terranal» (§ 136, *NCl.* IV, 108.7); també en Jaume I; «en tal *parentat*, que val bé *parentiu*», a. 1390 (*InvLC*).

Junt amb *parentela* i no ben destriat en el matís, però sembla que ja tira cap a la distinció moderna: «Santa Maria Salomé cuydave-s que la glòria de paraís se demanave per *parentela* humanal, e que ella era germana de Sta. Maria --- per los treballs e passions havien haver la glòria de paraís, e no per *parentiu*», StVicentF (*Serm.* II, 202.3). Busa-N. només registra aquest: «*parentiu* per sanc: propinquitats, cognatio, consanguinitats; *parentiu* per casament: affinitats» (1507, E-I-3.10f.). No és corrent que s'hagi estès fins al valor col·lectiu de 'parentela', però s'havia fet així i encara hi estava adherit el llenguatge nobiliari del Baró de Maldà: «com ho contaria --- a les amigues i al *parentiu* Amat», «fer plaxèria amb les senyores Mesades, *parentiu* de Mesades, Solà etc.» (*Coll.* B. V., 62, 80); potser ho reservava per a un matís més estret (d'una sola branca familiar), perquè també emprà *parentela*, allà on parla de branques diverses en tant que emparentades totes (per diversos canals amb una mateixa persona): «la *parentela* dels nuvis» (ib., p. 144).

Parentela hagué de tenir una arrencada més sàvia, car és manllevat del ll. *parentela* (format com *clientela*, *sequela*, *querela*): ja se'n cita un cas de 1360 (*InvLC*), i l'usà repetidament Eiximenis, tant en el sentit modern (*AlcM*) com en el de 'vincl, parentiu': «Jesu Chr. --- revelant a nós la sua *parentela* e custòdia» (*Dones*, possible prosificació *EntreDL* I, sèrie VII, v. 9); *DAG.* el cita en doc. de 1410 i en JnEsteve; «DELS NOMS DE PARENTELA --- parents de part de pare --- *parentela* de sanc: consanguinitats, propinquitats; id. de matrimoni: affinitats», OPou (*ThPu.*, 156, 158).

Parentat ant. 'parentela': «La regina / --- pensà una gran falsadat / --- / de mon marit infans no é: / car, si él mor, tot son regnat / laxarà a son *parentat*», *Lleg. Rim. Sev.*, v. 63; l'*InvLC* ultra l'ex. ja citat de 1390 el troba en un de 1375; «lo Emperador --- dix a sa filla que anàs a la cambra de la Duquesa per fer-li honor, puix eren allí tots los strangers del *parentat* de Bretanya», JnMartorell (*Ag.* III, 48); però 'parentiu' en JRoig: «de mes parentes / e benvolentes / una -n triàs / --- / e pensant quala / ja m'alegrava, / car yo-m cuydava / lo *parentat* / nostra amistat / redoblaria», JRoig (*Spill*, 6453): mot corresponent als oc. *parentat*, it. *parentado*, fr. *parenté* (que fou masculí com els altres antigament, i només des del S. XVI, fou incorporat als abstractes en -*té* -TATE).

Parentesc, després de l'Edat Mitjana decaigué l'ús d'aquest mot en català; i, havent-ne restaurat l'ús només la influència castellana, avui s'ha de considerar castellanisme (car de fet és mot superflu i de regust castellà); però, una mica paradoxalment, el castellà l'havia adoptat primitivament de l'ús occità-català, on resultà d'una modalitat de *parentetz* -ITIES (> -és), amb falsa restauració d'un grup -sc que ja en el S. XIII